

Ivo Dabelić *

ISSN 0469 - 6255
(189 - 192)

NASTANAK PRVIH RIBARSKIH ZADRUGA NA DUBROVAČKOM PODRUČJU

THE BEGINNINGS OF THE FISHING CO-OPERATIVE SOCIETIES IN THE AREA OF DUBROVNIK

UDK 639.22/23:334.734(262.3)(497.13)"DUBROVNIK""1909/1912"

Pregledni rad
Review

Sažetak

Budući se nalazimo na samom kraju XX. stoljeća, retrospektivno ćemo sagledati stanje u ribarstvu na njegovom početku, jer u to vrijeme na širem dubrovačkom području nastaju prve ribarske zadruge koje unose polet u ovoj gospodarskoj djelatnosti.

U to vrijeme od Korčule do Molunta nastaje šesnaest ribarskih zadruga pa, iako su neke od njih kratko djelovale, sve su one na svom području znatno unaprijedile ribarstvo nabavkom novih ribarskih brodova, mreža i suvremenog ribolovnog alata.

Članovi - družinari tih zadruga su svojim prihvaćenim zajedništvom našli svoj individualni interes koji je kroz dobar ulov ribe rezultirao poboljšanjem gospodarskog stanja njihovih obitelji, što je i bio temeljni cilj i zadatak osnivanja svake ribarske zadruge.

Tijekom osnivanja i poslovanja ovih zadruga, uz mještane ribare, vrlo su aktivni mjesni župnici i seoski učitelji. Uz svoj rad na vjerskom odgoju, kulturi, pismenosti i osnovnom obrazovanju oni pomažu u unapređenju gospodarstva u svojim župama, putem unapređenja ribolova, poljodjelstva, trgovine, obrta itd. Zbog dobrog ulova plave i druge ribe i uspješnog poslovanje u vremenu do Prvog svjetskog rata, posebno treba izdvojiti ribarske zadruge u Koločepu, Luci šipanskoj, Veloj Luci i Prožuri. Uz dobre ribarske brodove i drugi ribolovni alat, one su se isticale i brojnošću svojih članova-družinara i zajedno su brojile oko 200 ribara.

Summary

Since we approach the very end of the 20th century, we will go back retrospectively and have an insight into the state of fishing at the beginning of the century, because at that time the first fishing co-operative societies emerged bringing zeal in this branch of economy.

At that time, 16 co-operative societies from Korčula to Molunat appeared and although some of them worked shortly, all of them improved considerably fishing in their areas by supplying new fishing vessels, nets and modern fishing apparatus.

The members, co-operators of the societies working together found their individual interests: abundant catch meant the improvement of the financial situation of their families. In fact that was the basic aim of the foundation of every fishing co-operative society.

In the foundation and management of the societies, local parishes and teachers were actively involved as well as native fishermen.

Besides their work in religious education, culture, literacy and elementary education, they helped in improving economy in their parishes by means of improvement of fishing, agriculture, trade, craftsmanship etc.

Due to fine catch of pelagic fish and other type of fish and successful management in the period before World War I, fishing co-operative societies in Koločep, Vela luka, Prožura should be singled out. Besides good fishing vessels and other fishing gear, they excelled in numbers of co-operators and together numbered about 200 fishermen.

* Mr. sci. Ivo Dabelić,
Dubrovački muzej, Dubrovnik

Prve ribarske zadruge na dubrovačkom području osnovane su početkom dvadesetog stoljeća, od 1909. do 1912. godine.¹

Cilj osnivanja ribarskih zadruga bio je unapređenje ribarstva u svakom pogledu, a time i poboljšanje gospodarstvenog i imućnog stanja ribara - družinara.

Sve one su se temeljile na Pravilnicima usvojenim na osnivačkim skupštinama koji su morali biti u skladu s propisima iz članka 41. i 52. Zakona o zadrugama, od 9. travnja 1873. i 29. svibnja 1873. Tim zakonskim aktom tadašnja je austrijska carevina pravno regulirala način osnivanja, registriranja, poslovanja i rada svih zadruga na cijelom državnom teritoriju.

Kod mjerodavnih kotarskih i okružnih sudova sve ribarske zadruge su registrirane s ograničenim jamstvom i upisane u zadržni registar Dalmacije. Svaki je poslovni dio zadruge obično iznosio 20 kruna i svaki je družinar jamčio za obveze zadruge u slučaju stečaja ili likvidacije s pet puta onolikim iznosom kolikom mu iznose poslovni dijelovi.

Radi bolje preglednosti u nastavku ćemo kronološkim redom iznijeti osnivanje prvih ribarskih zadruga na širem dubrovačkom području:

1. Ribarska zadruga za otok Koločep i selo Zaton osnovana je na Koločepu 28. veljače 1909. godine. Za članove prve uprave izabrana su sljedeća gospoda: Mato Svilokos, pok. Frana - predsjednik, Tomo kap. Svilokos, pok. Pera - potpredsjednik, i članovi: Miho Juretić, pok. Antuna, Pero Toretić, pok. Dominka i Luko Šoletić, Ivanov.

Na godišnjoj skupštini zadruge održanoj na Koločepu 27. prosinca 1909. godine Tomo kap. Svilokos izabran je za predsjednika, a Mato Kordić za potpredsjednika. Odlučeno je da se u nju mogu učlanjivati i ribari iz Orašca.

Na sljedećoj godišnjoj skupštini zadruge za predsjednika je izabran Stijepo Šuperak, pok. Luke, za potpredsjednika Luko Šoletić, pok. Ivana i za članove uprave Niko Miloš, Markov, Filip Vuga i Tomo Šoletić. Ova uprava potvrđena je i na sastanku zadruge održanom u Zatonu 26. siječnja 1913. godine.

Stijepo Šuperak, predsjednik zadruge, tada je istakao da je tijekom 1912. godine bio nešto slabiji ulov srdela i druge ribe u odnosu prema prijašnjem godinama. U daljnjem izlaganju detaljno je upoznao družinare s prihodima i rashodima zadruge tijekom 1912. godine, tj. s isplaćenim iznosom ribarima od ribolova u krunama i hellerima, troškovima za hranu i piće, karbid, za najam lađa i magazina, nabavku "barjela" za soljenje ribe, popravak mreža, te za amortizaciju ribolovnog alata. I pored slabijeg ulova zadruga je i te godine uspješno poslovala te je čisti dobitak iznosio 590 kruna i 14 hellera, kako je u svom izvješću iznio glavar² Nadzornog odbora Ivo Vodnica.

2. Ribarska zadruga za stanovnike općine Rijeka dubrovačka osnovana je u Sustjepanu 24. siječnja 1910. godine.³

Prvu upravu sačinjavaju: Luka Hanza, pok. Luke - predsjednik, Miho Kuničić, pok. Antuna - potpredsjednik i član Miho Bojanović. U Nadzorni odbor su izabrani: don Ivo Božić, župnik u Mokošici, Marko Šoletić, učitelj u Mokošici i Baldo Kusijanović, Ivanov.

3. Ribarska zadruga za stanovnike Mlina i okolnih mjesta osnovana je na sastanku u Mlinima 26. siječnja 1910. godine

Prvu upravu čine: Ivo Goga, pok. Ilije - predsjednik, Vlaho Duplica, pok. Ivana - potpredsjednik i član Pavo Tonković. U Nadzorni odbor su izabrani: don Ante Anić, župnik u Mlinima, Miše Bego iz Zavrelja i Miše Duplica iz Plata.

Na godišnjem sastanku zadruge održanom u Mlinima 16. srpnja 1912. godine za predsjednika je ponovo izabran Ivo Goga, a za potpredsjednika Ivo Božović, pok. Sima iz Plata i Pavo Tonković za člana uprave.

4. Ribarska zadruga "Sv. Mihovil" za stanovnike općine Lopud osnovana je na Lopudu 30. siječnja 1910. godine.

Prvu upravu čine: Miho Grkeš, pok. Iva - predsjednik, Vlaho Žmirak, pok. Paska - potpredsjednik i član Stjepan Pavlina.

U Nadzorni odbor ulaze: don Antun Kovačević, Ivo Buconić, Ivanov i Niko Kuljevan, Antunov.

5. Ribarska zadruga za općinu Šipan osnovana je u Luci šipanskoj 1. veljače 1910. godine. Prvu upravu čine: Miho Muratti, pok. Marina - predsjednik, Božo Glavić, pok. Luja - potpredsjednik i članovi: Marko Milić, Pavov, Ivo Palunko, pok. Balda i Baldo Smrdelj, pok. Antuna.

U Nadzorni odbor su izabrani: Baldo Jozović, pok. Melka, Ivo Muratti, pok. Iva i Baldo Glavić, pok. Balda.

Na izvanrednoj skupštini zadruge održanoj 13. ožujka 1910. godine bilo je prisutno 43 od 54 upisana člana i tada je odlučeno da se u zadrugu mogu upisivati osobe, stalno nastanjene u općini Šipan ili u susjednim općinama, gdje nema ribarskih zadruga, koji su po zanatu obično ribari, podobni da prime na sebe obveze te uživaju sva građanska prava.

Uprava ove zadruge nije se mijenjala sve do 14. svibnja 1916. godine kada je na skupštini umjesto preminulog Miha Muratti za predsjednika izabran Ivo Malovoz, za potpredsjednika Baldo Jozović i za članove: Baldo Smrdelj, Gašpar Glavić i Antun Milić.

6. Ribarska zadruga u Dolima za Župu Doli osnovana je 3. veljače 1910. godine. Na osnivačkoj skupštini uz petnaest ribara bili su prisutni i Pavo Vlajki, učitelj u Dolima i don Pavo Lubov, župnik u Dolima.

Prvu upravu čine: Ivo Milić, Markov - predsjednik, don Pavo Lubov - potpredsjednik i član Pavo Mage, pok. Iva.

U Nadzorni odbor su izabrani: Pavo Vlajki, Ivan Glunčić i Pavo Beg, pok. Pava.

7. Ribarska zadruga u Brocama za stanovnike Župe Ston osnovana je 4. veljače 1910. godine i njezinu prvu upravu čine: Aurelij Radić, pok. Iva - predsjednik, Pero Lučić, pok. Nika - potpredsjednik i član Mato Oblizalo.

U Nadzorni odbor su izabrani: Baldo Bijelančić, pok. Stijepa, Stijepo Bijelančić, Baldov i Antun Vlašić, pok. Miha.

Na redovnoj godišnjoj skupštini zadruge održanoj 25. veljače 1912. godine uprava je podnijela izvješće o ulovu ribe, prihodima i rashodima tijekom 1911. godine. Tada je izabrana i nova uprava u sastavu: Pero

Lučić, pok. Nika za predsjednika, Baldo Bijelančić za potpredsjednika i Stijepo Lončarica za člana. Izabran je i novi Nadzorni odbor u koji ulaze: Ivo Lučić, Mato Oblizalo i Miho Lapačina. Sljedeća godišnja skupština zadruge održana je 8. veljače 1913. godine. Na njoj je naglašeno uspješno poslovanje zadruge tijekom 1912. godine te je Pero Lučić ponovo izabran za predsjednika, a Vlaho Baća, pok. Mata za potpredsjednika i Miho Lapačina za člana uprave.

8. Ribarska zadruga sa sjedištem u Moluntu kod Pločica osnovana je 6. veljače 1910. godine za stanovnike Župe Pločice i Vitaljina.

U prvu upravu izabrani su: Stijepo Saulačić, Androv iz Molunta - predsjednik, Stijepo Desin, Androv iz Đurinića - potpredsjednik i član Vuko Bećir, pok. Balda iz Pločica.

U Nadzorni odbor su ušli: don Antun Bačić, župnik u Pločicama, Ivo Vidak, pok. Miha iz Đurinića i Baldo Bećir, pok. Nika iz Molunta.

9. Ribarska zadruga "Mljet" sa sjedištem u Prožuri za stanovnike otoka Mljeta i Korčule osnovana je 14. veljače 1910. godine.⁴

Po usvojenom Pravilniku u zadrugu su mogle stupiti osobe, stalno nastanjene na Mljetu i Korčuli, koji su po zanatu obično ribari.

Uz prisustvo don Ive Makjanića, odaslanika Ribarskog saveza iz Splita, don Nika Unkovića, župnika Župe Maranovići i četrnaest ribara iz Prožure izabrana je prva uprava u koju su ušli: Boško Belin, pok. Mata - predsjednik, Boško Bašica, Franov - potpredsjednik i Nikola Brzica za člana. U Nadzorni odbor izabrani su: Frano Kaštelan, Pavo Bašica i Stojan Pavlović.

10. Ribarska zadruga "Ogiran" za stanovnike Babina Polja osnovana je 15. veljače 1910. godine i registrirana kod Sudbenog kotara Ston 9. ožujka 1910. godine.⁵

Prisutnih petnaest ribara i don Ivan Cetinić, župnik Župe Babino Polje izabralo je prvu upravu u sastavu: Nikola Gjurović, Marinov - predsjednik, Nikola Glumac, pok. Nikole - potpredsjednik i član Petar Dabelić - Šeho.

U Nadzorni odbor izabrani su: don Ivan Cetinić, Marin Lazo, Gašparov i Ivan Bašica, Nikolin.

Kako bi se unaprijedilo ribarstvo i poboljšalo gospodarsko i ćudoredno stanje družinara, na osnivačkoj skupštini zadruge naglašena je potreba nabavke ribarskih brodova, mreža i ostalog ribarskog alata, bilo za zajednički rad, bilo za privremenu uporabu pojedinih zadrugara ili njihovih skupina.

11. Ribarska zadruga sa sjedištem u Maranovićima za stanovnike otoka Mljeta i Korčule osnovana je 15. veljače 1910. godine.

Prvu upravu čine: Ivo Peš, pok. Luke - predsjednik, Pavo Bašica, pok. Frana - potpredsjednik i član Stijepo Brzica, Petrov.

U Nadzorni odbor izabrani su: Petar Božanja, pok. Petra, Nikola Bašica, pok. Nikole i Petar Sesjak, pok. Marina.

Na godišnjem sastanku zadruge od 12. studenog 1912. godine istaknuto je uspješno poslovanje zadruge u prethodnom periodu i potvrđena je stara uprava.⁶

12. Ribarska zadruga sa sjedištem u Blatu na Korčuli za stanovnike političke općine Blato osnovana je 20. veljače 1910. godine.

U prvu upravu izabrani su: Stijepo Kalodera, pok. Frana - predsjednik, Frano Bosnić, pok. Jakova - potpredsjednik i članovi: Jakov Bosnić, Marko Barac, pok. Kuzme i Franko Petković, Markov. U Nadzorni odbor ušli su: Ivan Bosnić, Marin Bačić Bufalo i Antun Sarde- lić-Kraljević.

13. Ribarska zadruga u Veloj Luci za stanovnike ribarskog okružja Vele Luke osnovana je 22. veljače 1910. godine. Na osnivačkoj skupštini zadruge uz trideset ribara bili su još prisutni: Tadija Tabain, načelnik, don Ivo Depolo, župnik, B. Đivoje, učitelj, don Ljubo Bačić, kapelan i don Frano Vučetić, kateheta.

Prvu upravu čine: Ivan Surjan, pok. Boža - predsjednik, Franko Žuvela, pok. Ivana - potpredsjednik i članovi: Antun Burmas-Dragoman, Ivan Oreb, Jerkov i don Frano Vučetić, pok. Šime. U Nadzorni odbor ušli su: don Ivo Depolo, Ivan Barčot, Manjago i Ivan Bačić, Petrov.

Na godišnjem sastanku zadruge od 4. ožujka 1912. godine podnijeto je izvješće o uspješno poslovanju zadruge tijekom 1911. godine. tada je izabrana nova uprava: Ivan Vučetić, pok. Šima za predsjednika i Dinko Vučetić, pok. Dinka za potpredsjednika.

14. Ribarska zadruga sa sjedištem u Trsteniku za stanovnike općine Janjina i Kuna osnovana je 24. veljače 1910. godine.

U prvu upravu su izabrani: Pero Poljanić, pok. Mata - predsjednik, Mato Senegović - potpredsjednik i za člana Ivo Car, pok. Ante.

Izabran je i Nadzorni odbor u sastavu: Vinko Vuletić, pok. Marina, don Gašpar Vidović, župnik u Trsteniku i Donko Simini, pok. Antuna.

15. Ribarska zadruga sa sjedištem u Trpnju za stanovnike općine Trpanj osnovana je 26. veljače 1910. godine.

Prvu upravu čine: Stipo Nesanović, pok. Balda - predsjednik, Mato Belin, pok. Mata - potpredsjednik i Jakov Franković, Barišin član.

U Nadzorni odbor su izabrani: Stipo Butirić, Miho Nesanović, pok. Ante i Ante Despot, pok. Grge.

16. Ribarska zadruga za stanovnike sela Plat i Soline i naselje Cavtat osnovana je u Solinama 20. travnja 1912. godine.

Prvu upravu čine: Antun Kazilari - predsjednik, Ivo Račić, pok. Ivana - potpredsjednik i član Frano Katić, pok. Vlaho.

U Nadzorni odbor su izabrani: Vlaho Račić, Ivo Duplica, pok. Boža i Mato Račić, pok. Ivana.

Zaključak Conclusion

Ove prve ribarske zadruge značajno su unaprijedile ribarstvo na širem dubrovačkom području. Ujedno su pridonijele i poboljšanju gospodarstvenog stanja svojih družinara i članova njihovih obitelji. Nakon njihovog osnivanja, tijekom narednih ribolovnih sezona,

višestruko je povećan ulov srdela i druge plave ribe upotrebom suvremenijeg ribolovnog alata.

Ulovljena riba prodaje se u svježem stanju na ribarnicama u Dubrovniku, Korčuli, Blatu, Veloj Luci, Stonu i Cavtatu, kao i u mjestima - sjedištima zadruga, a viškovi se sole u drvena bariela i onda tijekom jeseni i zime prodaju na domaćem i inozemnom tržištu. No, skori početak Prvog svjetskog rata koji je došao iznenada i u vrijeme svekolikog gospodarskog napretka polovinom 1914. godine, kao i njegovo četverogodišnje trajanje, mobilizacija i pretvaranje mnogih ribara u obične vojnike koji se šalju na udaljene frontove, gdje mnogi u surovim ratnim sukobima stradavaju, privremeno dovodi do stagnacije i zasutavljanja ovog početnog ribarskog poleta.

Tek završetkom rata i nekoliko godina nakon formiranja Kraljevine SHS, opet će se početi s polaganim obnavljanjem poslovanja ribarskih zadruga na ovom području.

Rukopis primljen: 13. 5. 1997.

Antun Ničetić*

JOŠ O BRODOVIMA S IMENOM "DUBROVNIK" SOMETHING MORE ON VESSELS NAMED "DUBROVNIK"

UDK 629.122/.125"DUBROVNIK"

U prošlom broju našeg časopisa objavljen je članak Antuna Ničetića BRODOVI S IMENOM DUBROVNIK. Nakon objavljivanja članka utvrdio sam da postoje još neki brodovi s imenom Dubrovnik, čiji su vlasnici stranci.

Brod imena "Dubrovnik" bio je tanker, a vijao je zastavu SSSR-a. Građen je u brodogradilištu "Split" u Splitu. Brod više ne plovi.

Dva ribarska broda u Sjedinjenim Američkim Državama koji i danas plove nose imena Grada; to su brodovi "Dubrovnik I" i "Dubrovnik II", blizanci (*sister ship*) s jednom palubom i imaju slijedeće karakteristike: BRT = 103 i NRT = 70, dužina "preko svega" L_{oa} = 21,37 m, širina (maksimalna) B = 6,11 m, visina (do palube) 3,69 m i gaz 3,352 m. Izgrađeni su u brodogradilištu Marine Mart Inc. Port Isabel Texas. Porivni stroj: Caterpillar, Vee 2SA 8Cy. 137 x 150, 268 kW izrađen u Caterpillar Tractor Co. Brzina brodova je 12 čv. Brod "Dubrovnik I" pripada tvrtki Ricardo N Inc. a "Dubrovnik II" Dubrovnik II Inc. Obje tvrtke imaju

Bilješke

Notes

¹ U ovo vrijeme na dubrovačkom području nastaju i druge zadruge: potrošno-obrtne zadruge, seoske blagajne za štednju i zajmove, gospodarske zadruge, uljarske zadruge, hrvatske pučke štedionice, pčelarske zadruge, mesarske zadruge, mljekarske zadruge itd.

² Na čelu svakog Nadzornog odbora bio je glavlar.

³ Ova ribarska zadruga djelovala je do 13. travnja 1919. godine kada je raspuštena zbog velikih troškova, a malih prihoda.

⁴ Zadruga je prestala s poslovanjem 20. srpnja 1927. godine da bi se opet osnovala pod istim imenom početkom 1931. godine, te je upisana u Zadružni registar 15. travnja 1931. godine.

⁵ Ova zadruga je raspuštena odlukom glavne skupštine dne 2. travnja 1911. godine, a izbrisana je iz zadružnog registra 12. travnja 1911. godine.

⁶ Na skupštini zadruge od 17. travnja 1913. godine ona je raspuštena zbog prestanka poslovanja te je izbrisana iz zadružnog registra 16. svibnja 1913. godine.

Izvori

Sources

1. Prilozi zadružnog registra, sv. I. PAD
2. Prilozi zadružnog registra, sv. II. PAD
3. Prilozi zadružnog registra, sv. III. PAD
4. Prilozi zadružnog registra, sv. IV. PAD

sjedište u Houstonu, Texas (Izvor podataka: Lloyd's Register of Shipping - Register of ships 1996-97.)

Moglo bi se zaključiti da danas plovi pet brodova koji nose ime grada Dubrovnika: "Dubrovnik I" - vlasništvo "Atlantske plovidbe" iz Dubrovnika, "Dubrovnik", Jadranske linijske plovidbe iz Rijeke, "Dubrovnik Express" Croatie line iz Rijeke te dva ribarska broda "Dubrovnik I" i "Dubrovnik II" iz SAD.

Do danas je bilo dvanaest brodova za suhe terete, jedan tanker, jedan ratni brod imenom Dubrovnik te dva ribarska broda. Ukupno šesnaest brodova. Bilo je sigurno još manjih motornih brodica za prijevoz putnika. Sjećam se jednog takvog "Dubrovnik II" koji je vjerojatno je prevezio oko 30 putnika-izletnika a plovio je u dubrovačkom okružju. To su bile male brodice a ne brodovi o kojima je ovdje bilo riječi pa se zato i ne spominju. Nadam se da je ovo konačni broj brodova imenom našeg Grada. Ako čitatelji ukažu da je još bilo takvih brodova, a nisu uvršteni u ovaj članak, sa zahvalnošću primam ta saznanja.

* Dr. sci. Antun Ničetić
Veleučilište u Dubrovniku, Dubrovnik

Rukopis primljen: 28. 8. 1997.